

Avtalen i WTO

GATT (Allmänna tull- och handelsavtalet) är ursprunget till det multilaterala regelverket på handelsområdet. GATT trädde i kraft 1948 och från början deltog 23 länder. Fram till 1994 hade avtalet utvecklats och omfattade flertalet länder med undantag främst av statshandelsländer. Det övergripande målet var då som nu att bidra till ekonomisk tillväxt och ökad välfärd genom att underlätta handeln.

Den så kallade Uruguayrundan som var den åttonde och sista förhandlingen inom GATT avslutades 1994 och ledde till att Världshandelsorganisationen (WTO) skapades för att administrera avtalen och vara ett forum för förhandlingar. WTO trädde i kraft den 1 januari 1995 och har sitt säte i Genève. I dag har WTO 147 medlemsländer och antalet ökar för varje år. Ytterligare ett 25-tal länder ansöker om medlemskap. Vid WTO:s fjärde ministerkonferens i Doha i november 2001 valdes även Kina in som medlem i WTO.

Regelverket i GATT omfattade från början främst tullar för industrivaror och andra traditionella handelshinder, medan de nuvarande avtalen även täcker andra handelshinder. Huvudavtalen utgörs av varuhandelsavtalet (tidigare GATT), tjänstehandelsavtalet (GATS) och avtalet om vissa immaterialrättsliga frågor som till exempel patent (TRIPS). WTO har även särskilda regler för hur handelstvister ska lösas.

GATT - Varuhandel

Det allmänna tull- och handelsavtalet slöts 1947. Det innehåller det multilaterala regelsystemet för handeln med varor. Grundelementen i GATT är den så kallade mest gynnad nationsprincipen (MGN) och principen om nationell behandling. Innebörden av MGN-principen är att samtliga handelsförmåner som ges till ett land automatiskt ska utsträckas till övriga medlemsländer. Nationell behandling innebär att importerade och inhemska varor ska behandlas lika vad gäller beskattning och olika regleringar.

Ett centralt element i GATT utgörs av tullbindningar. Detta innebär att länderna åtagit sig att binda sina tullar vid en viss nivå som inte får överstigas. Genom att binda tullarna skapas en stabil och förutsägbar grund för handeln. Under de 50 år som avtalet varit i kraft har tullnivåerna minskat betydligt framförallt i i-länderna. I takt med att tullarnas betydelse relativt sett har minskat har dock andra handelshinder fått ökad betydelse, vilket föranlett behov av reglering i GATT.

GATS - Tjänstehandel

Tjänstesektorn utgör en väsentlig del för den moderna och effektiva ekonomin. Det var därför av stor betydelse att man i Uruguayrundan lyckades förhandla fram ett världsomspännande regelverk för handeln med tjänster. Avtalet består av tre huvuddelar:

- ett ramavtal med generella förpliktelser som gäller alla avtalsparter och i princip all tjänstehandel,
- nationella bindningslistor med åtaganden om marknadstillträde och nationell behandling för varje tjänstehandelssektor, inklusive listor över undantag från mest gynnad nationsprincipen, samt
- annex och ministerbeslut som rör speciella förhållanden, inklusive förlängda förhandlingar, inom vissa tjänstehandelssektorer.

I praktiken innehåller GATS med dess bindningslistor och bilagor inte några utfästelser om nya liberaliseringsåtaganden. Genom att underteckna avtalet har de deltagande länderna dock förbundit sig att inte införa några nya begränsningar för marknadstillträde.

TRIPS - Immaterialrätt

Genom avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter, TRIPS, införlivades ett nytt, viktigt område i WTO:s regelverk. Avtalet behandlar det immaterialrättsliga skyddet på områden som upphovsrätt, varumärken, patent, mönster, kretsmönster och geografiska ursprungsbeteckningar. Medlemmarna åläggs att i sina nationella rättsordningar införa vissa förfaranden så att det blir möjligt att vidta effektiva åtgärder mot immaterialrättsliga intrång.

Genom avtalet utsträcks grundläggande WTO-begrepp som mest gynnad nationsbehandling och nationell behandling att gälla även på det immaterialrättsliga området.

För industriländerna trädde avtalet i kraft 1996. Utvecklingsländerna började implementera TRIPS-avtalet år 2000. För de minst utvecklade länderna gäller dock avtalet från 2006.

*Utrikesdepartementet (e-post till departementet)
Artikeln senast uppdaterad 3 oktober 2006*

ANSVARIGT DEPARTEMENT

- Utrikesdepartementet

EXTERNA LÄNKAR

- Om GATS på WTO:s webbplats
- Om TRIPS på WTO:s webbplats

Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Växel 08-405 10 00